

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на **Кремена Стефанова Дачова**

редовен докторант към катедра Реторика,

Философски факултет, СУ „Св.Климент Охридски”

професионално направление „Невербална комуникация” 2.3. Философия (Реторика), на тема: **„Промени в невербалните кодове в публичната комуникация в условията на глобалното предизвикателство за здравето – COVID – 19”** От доц.д-р Росица Михайлова Йорданова – преподавател във ВСУ Ч.Храбър”, Варна

Актуалност на избраната тема. Авторката на представения за обсъждане дисертационен труд **„Промени в невербалните кодове в публичната комуникация в условията на глобалното предизвикателство за здравето – COVID - 19”** е формулирала за първи път актуални неизследвани въпроси по тема с *глобална обществена значимост* в периода 2020 - 2022 година и тяхното отражение в съвременната реторика. За първи път се изследват *моделите за комуникация*, в частност на *невербалната комуникация*; проявите на перцептивната, експресивната и интерактивната функция на комуникацията, на *виртуалната и визуална комуникация* като възможности за нова компенсираща личните контакти комуникация в условия на риск. Избраната логическа последователност от общото към частното при конструирането на анализа допринася за добрата съгласуваност на отделните части във вътрешната структура. Дисертационният труд, с общ обем 350 страници, се състои от *увод, четири глави, заключение, основни изводи и приноси на докторанта, цитирани източници и използвана литература, която включва 100 източника на български език, 3 на руски, 20 на английски и 68 електронни източници. Приложенията извън текста са 7.* Към всяка глава е добавено обобщение, логически преход към анализа в следващата глава.

В *увода* са обосновани *глобалната обществена значимост* на темата COVID-19 и нейните *здравни, психически, икономически и социални последствия*. *Целта, обекта, предмета и задачите на изследването са* ориентирани към съвременни теоретични модели, които по безспорен начин обогатяват академичното поле на реториката в публичната комуникация. За първи път изследователският интерес е насочен към *невербалните кодове в публичната комуникация, специфичните промени в перцептивната, експресивната и интерактивната функции в кризисната здравна комуникация*. Изследователската амбиция на докторантката е *„да установи степента,*

до която пандемията COVID – 19 и свързаните с нея промени в обществото (констатирани в периода на изследваната времева рамка (2020-2022 г.) са повлияли на невербалното поведение на човека.”(с.14-15 авт.)

В първа глава **„Реторика и публична комуникация”**, след кратък исторически обзор, е направен преход към съвременните изследвания в реториката, които включват теорията на аргументацията (логическа, емоционална, чрез „имидж”) и новите три модела на реторически класификации: съдържателно-ситуативен, функционален и формален (вж. с.20, дис.). Дисертантката се ориентира към трудовете на Величко Руменчев *„Реторически класификации”* и *„Невербалната комуникация в публичната реч и деловото общуване”* в търсенето на класификационните критерии за ситуиране на „здравната реторика”/ „реторика на COVID – 19 кризата” в съвременните реторически класификации. Добавянето на собствени критерии към класификацията на Д.Павлов и Я.Тоцева на *видовете спорове и видовете отговори*, оценявам положително като принос на дисертантката. Анализът на *видовете модуси на публичната комуникация* обогатява възможностите за прецизиране и специализиране на речта в кризисната ситуация на COVID – 19. Особено интересна е последната 4 част на първа глава *„Публичната комуникация – инструмент за формиране и манипулации”*, която посредством препратки към реториката на Аристотел, въвежда централните въпроси за *относителните истини, за използваните техники, които се конфронтират с морала, за привидните ентимеми, за чувствата и афектите*, които могат да бъдат предизвикани у слушателя, особено *„онази инертност на човешкото съзнание, която често ни прави робни на недоказани мнения, на съмнителни истини”*.

Във втора глава **„Невербалните кодове в публичната комуникация – кратък теоретичен обзор и съвременен практически прочит”** дисертантката въвежда в основата на интердисциплинарния анализ богато нюансирана терминология, за да защити своето съвременно разбиране на невербалната комуникация в полето на: *функциите на невербалната комуникация; визуалната реторика; мултимодалността, модалностите на невербалната комуникация; употребата на пространството; физическите и културните модални невербални кодове, интеркултурната невербална комуникация и универсалните културни синдроми*. Заслужава внимание предложеният авторски, актуализиран прочит на модела **“to SURVIVE”**, който според авторката *„е не само необходимо условие, но и задължителна предпоставка за промяна в разбирането за ефективна невербална комуникация въобще”*(с.24, авт.). Оценявам като успешно финализирането на втора

глава с процесите на *кодиране и декодиране* на невербалното послание, с възможностите на *аудиторията* да *декодира кодирани* послания.

Трета глава **„Видове кризи, комуникация по време на криза”** представя детайлен интердисциплинарен анализ с прилагане на понятийния апарат от дисциплинарните области на психологията, социалната психология, психолингвистиката, философията, медиазнанието, културологията, културната антропология, политология. След лаконично обяснение на *кризите* и *техните видове* дисертантката въвежда психологическите човешки измерения на релацията криза-човек. Респектира ерудицията на Кремена Дачова, задълбочено проучената и селектирана литература от Аристотел до съвременните модерни изследвания в престижни университетски центрове. Респектира нейното умение да пише четливо, да открива и задълбочено да анализира особеностите на промененото невербално поведение, човешките екзистенциални измерения и емоционално състояние. Доказателство на това твърдение са прецизните разработки на всяка от частите на 3 глава: *кризи, емоции, глобална здравна криза, възможности за манипулация на общественото мнение*. И тази част е изпълнена в присъщия за Кремена Дачова авторски стил, ясен и убедителен, с овладян поглед към класическата и съвременна теория и изследователската практика, с откриването на нови детайли, които обогатяват интерпретативния анализ.

В глава 4 **„Невербално поведение в публичната комуникация в периода на появата и разпространението на COVID- 19”** е използван изследователски подход и методика, осъществен е *„персонален анализ на невербалния аспект в поведението на изследваните лица, генерално и в частност – по време на публични изяви в периода 2020-2022”* както и *сравнителен анализ на невербалните аспекти в публичните речи на представителите на различните националности*. В целевата група на изследваните лица, съобразно критериите за подбор, присъстват: *Доналд Тръмп и Джо Байдън - САЩ, Борис Джонсън - Великобритания, Владимир Путин - Русия, Ангела Меркел - Германия, Румен Радев и Бойко Борисов - България*. Приложенията съдържат релефно портретувани лидери, уместно подбран снимков материал, който отразява: *езика на тялото, гласовите характеристики(видеата), облеклото и външния вид, употребата на пространството и социалната дистанция*.

Авторефератът, с обем 62 страници, отразява адекватно и систематизирано структурата и съдържанието на дисертационния труд; авторските концепти,

обобщения, заключение и изводи; справка за приносите; списък на публикациите, свързани с темата и библиография.

Публикациите по темата – доклади и статии, отразяват изследователските търсения в областта на *лидерството; пространството като модалност; моделите за ефективна НВК по време на COVID-кризата; културната антропология по време на кризата*. Те са произнесени/публикувани на авторитетни академични форуми и списания.

Приносите моменти, съдържащи се в дисертацията, са обособени в два рздела: теоретични и методически - 7 и с практико-приложен характер - 3. Оценявам, че те са постижение и лична заслуга на **Кремена Дачова**.

Препоръчвам трудът да бъде издаден, след езикова редакция. Убедена съм, че монографията със заглавие **„Промени в невербалните кодове в публичната комуникация в условията на глобалното предизвикателство за здравето COVID - 19”** ще предизвика научно-изследователски интерес към съвременната реторика, както и нови възможности за обогатяване на образователните програми – бакалавърски и магистърски.

В **заключение** давам положителна оценка на дисертационния труд на тема: **„Промени в невербалните кодове в публичната комуникация в условията на глобалното предизвикателство за здравето COVID - 19”** и убедено препоръчам на уважаемото научно жури да гласува за присъждане на образователната и научната степен „доктор” по професионално направление „Невербална комуникация” 2.3. Философия (Реторика). на **Кремена Стефанова Дачова**, като ще гласувам „за”.

Варна, 6 октомври, 2023

доц. д-р Росица Йорданова

